

بررسی وضعیت فقهی، حقوقی رسم جایگزین در ایران

علی نصراللهی دهخانی

میرشناسه: نصرالهی دهاقانی، علی، ۱۳۶۶ -
عنوان و نام پدیدآور: بررسی وضعیت فقهی، حقوقی رحم جایگزین در ایران / نویسنده و پژوهشگر علی نصرالهی
دهاقانی.
مشخصات نشر: اصفهان: نشر دارخوین، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری: ۲۲۲ ص.
شابک: ۹-۱۰-۷۵۳۳-۶۰۰-۹۷۸۰
وضعیت فهرست نویسی: فیا
موضوع: مادر رحمی (فقه)
موضوع: مادر جانشین - - وضع حقوقی و قوانین - - ایران
موضوع: مسائل مستحدثه
رده بندی کنگره: ۱۳۹۳/BP۱۹۸ ۶/م۱۶
رده بندی دیویی: ۲۹۷/۳۷۹
شماره کتابشناسی ملی: ۳۶۰۰۳۷۶

بررسی وضعیت فقهی، حقوقی رحم جایگزین در ایران

علی نصرالهی دهاقانی

ناشر: دارخوین

نوبت چاپ: اول ۹۳

تیراژ: ۱۰۰۰

شابک: ۹-۱۰-۷۵۳۳-۶۰۰-۹۷۸۰

مرکز پخش: اصفهان، نشر دارخوین

۰۹۱۳ ۷۸۷ ۳۵۱۷

۰۳۱ ۳ ۳۳۵ ۷۸۷۹

Edar@Chmail. Ir

فصل اول / لقاح مصنوعی و رحم جایگزین	۱۱
مبحث اول: تعاریف اصطلاحات	۱۳
تعریف رحم یا زهدان	۱۳
کارکرد رحم	۱۳
تقسیم بندی فضای رحمی	۱۴
سطح داخلی رحم	۱۴
تعریف لقاح (تلقیح مصنوعی)	۱۵
لقاح - نوع (آزمایشگاهی)	۱۵
(آیدرون لقاح آزمایشگاهی (IVF)	۱۵
مراسم انجام لقاح آزمایشگاهی (IVF)	۱۷
توصیه‌های مربوط به پیرامون زوج‌های علاقه مند به بارداری:	۲۰
مبحث دوم: رحم جایگزین و مادران میانجی	۲۳
مفهوم استفاده از رحم جایگزین و ویژگی‌های آن	۲۳
تاریخچه رحم جایگزین	۲۵
اشکال مختلف استفاده از رحم جایگزین	۲۷
جانشینی در بارداری	۲۷
جانشینی سنتی رحم	۲۷
جانشینی با استفاده از تخمک یا جنین‌های طبیعی	۲۸
اجاره رحم و مادران میانجی	۲۹
مشکلات اجاره دهندگان رحم	۲۹
شرایط زن اجاره دهنده رحم	۳۰
اجاره کنندگان خارجی	۳۱
مبحث سوم: بررسی جنبه‌های مثبت و منفی رحم جایگزین	۳۲
جنبه‌های مثبت و منفی رحم جایگزین	۳۲
جنبه‌های مثبت	۳۲
جنبه‌های منفی	۳۲
ویژگی‌های فرد داوطلب رحم اجاره‌ای	۳۴
قانون نحوه اهدای جنین به زوجین نابارور	۳۵

فصل دوم / بررسی وضعیت حقوقی رحم جایگزین	۳۹
مبحث اول: دیدگاه‌های موجود پیرامون رحم جایگزین در ایران و نگاه‌ها و رویکردهای موجود نسبت به رحم جایگزین	۴۱
بررسی دیدگاه‌های متفاوت رحم جایگزین با شیوه‌های دیگر ناباروری	۴۴
متن قانون نحوه اهدای جنین به زوج‌های نابارور به شرح زیر است:	۴۶
وضعیت حقوقی رحم جایگزین در ایران و فرانسه	۴۸
رحم جایگزین در هند	۵۰
مبحث دوم: قرار دادهای رحم جایگزین و ماهیت حقوقی آن	۵۳
تعریف قرارداد رحم جایگزین	۵۰
ویژگی‌ها و ماهیت حقوقی قرارداد استفاده از رحم جایگزین	۵۴
قراردادهای تجاری	۵۶
قراردادهای غیرتجاری یا نوع دوستانه	۵۶
تعریف جنس و جنسیت برای انسان	۵۶
ویژگی‌های مربوط به جنسیت شخصیت	۵۸
قراردادهای مربوط به جنسیت شخصیت	۵۸
ضرورت و طرفین قرارداد رحم جایگزین	۶۱
ضرورت قرارداد	۶۱
طرفین قرارداد رحم جایگزین	۶۱
خصوصیات قرارداد رحم جایگزین به اعتبار شرایط انعقاد و آثار آن	۶۳
رضایی یا تشریفاتی بودن قرارداد رحم جایگزین	۶۳
لازم یا جایز بودن قرارداد رحم جایگزین	۶۳
تملیکی یا عهد بودن قرارداد رحم جایگزین	۶۴
معوض یا مجانی بودن قرارداد رحم جایگزین	۶۴
مسامحی یا معاملی بودن قرارداد رحم جایگزین	۶۵
مقایسه قرارداد رحم جایگزین با عقد اجاره اشخاص و اشیاء	۶۹
مقایسه قرارداد رحم جایگزین با عقد ودیعه	۷۰
مقایسه قرارداد رحم جایگزین با عقد عاریه	۷۱
مقایسه قرارداد رحم جایگزین با عقد جعاله	۷۲
مقایسه قرارداد رحم جایگزین با عقد صلح	۷۲
قرارداد رحم جایگزین و قرارداد خصوصی (ماده ۱۰ قانون مدنی)	۷۳
قراردادهای رحم جایگزین (دایگی پیش از تولد) در حقوق ایران	۷۹

زمینه و هدف	۸۰
گفتار دوم - تشکیل قرارداد	۸۶
آثار قرارداد	۹۲
حقوق والدین جنین:	۹۴
تعهدات والدین جنین:	۹۵
حقوق و تعهدات پزشک یا مؤسسه پزشکی واسطه	۹۵
حقوق پزشک یا مؤسسه پزشکی واسطه	۹۶
تعهدات مؤسسه پزشکی واسطه	۹۶
نارینه قرارداد اجاره رحم	۹۸
مبحث سوم: مسئولیت مدنی و حقوق اشخاص ثالث ناشی از قراردادهای رحم جایگزین	۱۰۲
اندام حقوقی رحم جایگزین و چالش‌های مربوط به آن	۱۰۲
مسئولیت حقوقی والدین (دنی) ناشی از رحم جایگزین	۱۰۵
مسئولیت قراردادی ناشی از رحم جایگزین	۱۰۵
مسئولیت تهری ناشی از رحم جایگزین	۱۰۷
وضعیت حقوقی اشخاص ثالث در قرارداد رحم جایگزین	۱۱۱
وضعیت حقوقی کودک رمانشاهی	۱۱۲
نسب	۱۱۲
ارث و وصیت	۱۱۹
فصل سوم / بررسی وضعیت فقهی رحم جایگزین	۱۲۳
مبحث اول: دیدگاه فقه و علمای دینی و مراجع در خصوص رحم جایگزین	۱۲۵
بررسی دیدگاه فقهی در ایران به رحم جایگزین	۱۲۵
دیدگاه شرع و فقه در مورد رحم جایگزین	۱۲۸
دیدگاه موافقان فقهی رحم جایگزین	۱۲۸
دیدگاه مخالفان فقهی رحم جایگزین	۱۲۸
از دیدگاه شرعی و فقهی مادر واقعی در رحم جایگزین چه کسی است؟	۱۲۹
دانشته‌های شرعی و دیدگاه مراجع تقلید پیرامون رحم اجاره‌ای	۱۳۱
مبحث دوم: بررسی احکام فقهی در کودک متولد از رحم جایگزین	۱۳۳
مفهوم نسب	۱۳۳
چگونگی انتساب طفل به والدین	۱۳۷
شرایط قانون‌گذار اسلام در پذیرش مفهوم عرفی نسب	۱۵۳
دلیل تصرف قانون‌گذار در مفهوم عرفی نسب	۱۵۴

معیار تشخیص نسب مشروع	۱۵۵
تلازم یا عدم تلازم بین نامشروع بودن طفل و تحقق نسب	۱۵۸
رابطه نسب در استفاده از رحم جایگزین	۱۶۵
جانشینی سنتی رحم و حالت‌های مادر جانشین	۱۷۰
فرزند خواندگی	۱۷۴
احکام وضعی طفل متولد از رحم جایگزین در رابطه با توارث و نفقه از دیدگاه فقهی	۱۷۵
توارث	۱۷۶
وراثت حقوقی طفل ناشی از لقاح بعد از فوت زوج یا زوجین	۱۸۲
وضویت ارث جنین منجمد شده	۱۸۹
توارث در حالت استفاده از رحم جایگزین	۱۹۵
الزام به نفقه	۲۰۲
نفقه جنین: فائز شده در رحم جایگزین	۲۰۵
تعلق نفقه به جنین	۲۰۷
تعلق نفقه به جنین	۲۰۸
قانون نحوه اهداء جنین به زوجه نابارور	۲۱۱
منابع و مأخذ	۲۱۳

www.ketaboo.ir

اجاره رحم یکی از روش‌های درمان ناباروری است که طی سال‌های اخیر در ایران گسترش پیدا کرده است. زمانی که یکی از دو طرف زوجین دچار مشکل باشد، ابتدا هر یک از آنان را که مانع اصلی ناباروری است تحت درمان قرار می‌دهند و سپس بعد از لقاح مصنوعی در زمان‌های مشخصه و پس از گذشت سه روز، درست زمانی که جنین ۶ تا ۸ سلولی است آن را در رحم مادر اجاره‌ای می‌گذارند که به او "مادر اجاره‌ای" یا "مادر میانجی" می‌گویند. او فردی است که نه ماه تمام در وجود خود از کودکی نگهداری می‌کند که فرزند خودش نیست.

این شیوه از درمان‌های نوین پزشکی به شمار می‌آید و اولین نوزاد به این روش در سال ۱۹۹۰ در آمریکا متولد شد. برخی از زنان نابارور به لحاظ تخمک‌گذاری مشکلی ندارند، اما به عللی رحم آنان مناسب باروری نیست. برای نمونه می‌توان به کسانیکه در اثر سرطان، رحم آن‌ها را خارج کردند یا کسانی که به طور مادرزادی فاقد رحم هستند اشاره کرد. همچنین برخی زنان با وجود خدمت دستگاه تولیدمثل به علت بیماری‌های داخلی مانند دیابت از بارداری منع می‌شوند. این افراد می‌توانند با روش اجاره‌ای صاحب فرزند شوند که در آن صورت فرزند حاصل از این روش تمام خصوصیات والدین صاحب نطفه را دارد. بنابراین به مادر و پدر اصلی می‌"والدین ژنتیکی" گفته می‌شود و مادر میزبان که نطفه را در رحم خود پرورش می‌دهد، تاثیری بر مسائل ژنتیکی او ندارد. اما به اعتقاد محققان از نظر روحی و روانی تا حدودی می‌توانند بر جنین تاثیر بگذارند. لذا این مادران شرایط خاصی را برای پذیرش جنین دارند. اهمیت این مسئله در زمان فعلی از چنان اهمیتی برخوردار است که تاکنون مطالعات و مقاله‌های بسیاری پیرامون این قضیه صورت گرفته است.

کتاب «بررسی وضعیت فقهی، حقوقی رحم جایگزین در ایران» حاصل تلاش

فعالیت‌های پژوهشی مؤلف در حوزه فقه و حقوق است که به بررسی درمان کمکی و تولید مثل می‌پردازد و استفاده از رحم جایگزین را به عنوان یکی از راه‌های رفع ناباروری و بچه‌دار شدن در میان زوج‌های نابارور بیان می‌کند و به زوج‌های نابارور، پزشکان و متخصصان ناباروری، ثبت احوال، سازمان قضایی و غیره کمک بسیاری در شناخت اصول فقهی و حقوقی آن می‌کند.

گفتنی است تاکنون کتاب‌های حقوقی چندانی در این باره به نگارش در نیامده و آنچه هست، مجموعه مقالات همایش رحم جایگزین است، اما این کتاب از منابع اصلی فقهی و حدیثی مانند وسایل شیعیه، جواهر الکلام، مفتاح الکرامه، تحریر الوسیله و منابع حقوقی نظیر قانون اساسی، قانون مدنی، قانون ثبت، قانون خانواده و منابع پزشکی و ژنتیک نظیر نشریات موسسه رویان و دانشگاه‌های پزشکی گردآوری شده است.

این کتاب در سه فصل تنظیم و نگارش شده است. فصل اول با عنوان لقاح مصنوعی و رحم جایگزین به بررسی سه مبحث تعاریف اصطلاحات، رحم جایگزین و مادران میانجی و بررسی جنبه‌های مثبت و منفی رحم جایگزین می‌پردازد.

فصل دوم این کتاب با عنوان بررسی وضعیت حقوقی رحم جایگزین به بیان سه مبحث دیدگاه‌های موجود پیرامون رحم جایگزین در ایران و سایر کشورها، قرار دادهای رحم جایگزین و ماهیت حقوقی آن و مسائلی مانند حقوق اشخاص ثالث ناشی از قرار دادهای رحم جایگزین اختصاص داده شده است.

فصل سوم نیز به بررسی وضعیت فقهی رحم جایگزین در مبحث فقهی و احکام فقهی در مورد کودک متولد از رحم جایگزین می‌پردازد. باید گفت که با وجود آنکه با این روش درمانی نوین، طعم زیبای مادر و پدری را پیشنهاد می‌دهد، اما باید به این نکته توجه داشت که بتواند این کتاب راهنمای خوبی برای رفع ابهامات افرادی باشد که بخواهند

با این روش درمانی نوین، طعم زیبای مادر و پدری را پیشنهاد می‌دهد، اما باید به این نکته توجه داشت که بتواند این کتاب راهنمای خوبی برای رفع ابهامات افرادی باشد که بخواهند در پایان نیز بر خود لازم می‌دانم؛ بزرگترین پشتیبانان و تسهیل‌کنندگان علمم، در سایه لطف خداوندی، نهایت تشکر و قدردانی را به عمل آورم که در بخش این کتاب ارزشمند نهایت همکاری و پشتیبانی را به عمل آوردند و آرامش و روحیه اعتماد به نفس و خودباوری را در درونم رشد و پرورش دادند و زمینه ظهور آن را در پرده لطف و عنایت حضرت دوست ایجاد نمودند.

علی نصرالهی دهاقانی

کارشناسی ارشد حقوق تجاری اقتصادی بین المللی

دانشکده حقوق و علوم سیاسی

دانشگاه تهران